

OPISY KAMIENICY „KRZYSZTOFORY” NIEGDYŚ „MORSZTYNOWSKA” Z LAT 1557, 1560, 1570

Położona na rogu Rynku i ulicy Świętego Szczepana kamienica znana dziś pod nazwą „Krzysztoforów” a dawniej „Morsztynowska” zmieniała w ciągu wieków wielokrotnie właścicieli, była rozbudowywana, dzielona i łączona a jej początki sięgają zapewne połowy XIII w.

W 1257 r. Kraków został lokowany na prawie niemieckim, dokonano też wówczas zmian w dotychczasowym zagospodarowaniu przestrzeni miejskiej. Zmiany te były tak wielkie, że w Roczniku kapitulnym krakowskim zanotowano: „*zmienia się położenie rynku, dworów i domów*”¹. Teoretycznie nowy plan miasta powinien był stanowić szachownicę ulic z centralnie położonym rynkiem, z którego rogów pod kątem prostym odchodziłyby ulice. Takie rozplanowanie było jednak niemożliwe w przypadku Krakowa, gdzie przed połową XIII w. istniała już wcale gęsta zabudowa, a zwłaszcza było wiele kościołów, których położenie nie dało się zmienić. To, co w rezultacie powstało, było kompromisem między planową regularnością a wcześniej rozwijającym się żywiołowo ośrodkiem miejskim. Odstępstwa od regularnych założeń widoczne są przede wszystkim w południowo-zachodniej stronie Rynku, od ulicy Mikołajskiej po Bracką. Strona północno-zachodnia jest w o wiele większym stopniu rozplanowana regularnie. Można więc przypuszczać, że ta właśnie strona w XIII w. była jeszcze słabo zabudowana, albo że nietrwiała zabudowa drewniana łatwiej dawała się „zmienić” i dopasować do nowych warunków. Tak więc wytyczenie parceli i być może rozpoczęcie budowy dzisiejszych „Krzysztoforów” dokonane zostało wnet po 1257 r.

W socjotopografii średniowiecznego miasta rynek stanowił centrum nie tylko topograficzne ale przede wszystkim polityczne, gospodarcze, kulturalne. Na rynku znajdował się ratusz — siedziba władz miejskich, tu zwoływano mieszkańców w razie niebezpieczeństwa, na rynku odbywały się targi i jarmarki. Rynek krakowski był także świadkiem wydarzeń politycznych o charakterze ogólnopolskim. Domy położone przy rynku należały do najbogatszych mieszczan, z których pochodzili przedstawiciele władz miejskich. Posiadanie nieruchomości przy rynku było swoistą wizytówką dla jego właściciela, świadczyło o zamożności i statusie społecznym. Średniowieczni właściciele „Krzysztoforów” musieli należeć do patrycjatu, właśnie z racji posiadania domu na rogu Rynku i ulicy Świętego Szczepana.

Wobec ubóstwa źródeł ikonograficznych niełatwo sobie wyobrazić, jak w szczegółach wyglądała zabudowa średniowiecznego Krakowa, tym cenniejsze są więc wszelkie opisy, przy pomocy których możemy odtworzyć stan zewnętrzny i wewnętrzny poszczegól-

nych budynków. Takich opisów dostarczają przede wszystkim relacje wiertelników. Wiertelnicy, w spolszczeniu niemieckie *viertelleute*, w języku łacińskim określani byli jako *quartalienses* czyli kwartalnicy. Nazwa ich wywodziła się od kwartałów, na jakie miasto było podzielone dla celów policyjno-porządkowych, później także i dla innych potrzeb administracyjnych. Wiertelnicy mieli obowiązek, w przydzielonych im kwartałach, dokonywania oględzin domów, mprów, a także przeprowadzania podziałów nieruchomości pomiędzy współwłaścicielami. Sprawozdania z ich czynności były początkowo zamieszczane w księgach rady miejskiej, a później, od drugiej połowy XVI w., w osobnych księgach wiertelniczych.

Odtwarzanie wyglądu domów w oparciu o relacje wiertelników nie jest łatwe. Powoływani do oceny stanu technicznego budynku, wymieniali tylko te jego części, które były zrujnowane i wymagały rozbioru lub remontu. Podział domu pomiędzy dwu lub więcej współwłaścicieli, przeprowadzany był bardzo sprawiedliwie. Tak więc zdarzało się, że dzielono izbę na kilka części, dokładnie wyznaczając, która komu przypada. W r. 1488 dzieląc dom położony na rogu ulicy Floriańskiej i Placu Mariackiego pomiędzy Walentego Igiełkę oraz jego dwoje dzieci — Wawrzyńca i Dorotę, w izbie wielkiej przyznano 1/2 część ojcu a po 1/4 córce i synowi. Część Doroty została określona jako „*miejsce siedzące koło pieca idąc od stołu ojca*”². Odtworzenie wyglądu całego dzielonego budynku na podstawie takich opisów wymaga bardzo skrupulatnego zestawienia poszczególnych części.

Publikowane niżej teksty stanowią dwa opisy miejsc zniszczonych w kamienicy Morsztynowskiej (1577 r. i 1570 r.) oraz podział tejże kamienicy między współwłaścicieli (1560 r.). Fakt, że między pierwszą a ostatnią relacją upłynęło zaledwie 13 lat, ułatwi ustalenie wcale dokładnego wyglądu tego budynku w drugiej połowie XVI w.

Wiertelnicy, wypełniając swą powinność, mieli obowiązek odrazu sporządzić pisemne zeznanie. W XVI w. czynili to zapewne w języku polskim. Przy wnoszeniu ich do ksiąg radzieckich dokonywano przekładu na łacinę. Zamieszczonego tu tłumaczenia na język polski dokonałam w miarę możliwości dosłownie, przeważnie z zachowaniem szyku zdań aby w najmniejszym nawet stopniu nie zmieniać sensu relacji.

¹ *Cracoviensis civitas iuri Theutonico traditur et situs fori per advocatos et domorum et curiarum immutatur...* Monumenta Poloniae Historica. Series nova t. V. Warszawa 1978, s. 86.

² J. Ptaśnik, *Studia nad patrycjatem krakowskim wieków średnich*. Część druga. Rocznik krakowski t. XVI: 1914, s. 43.

ACTUM SABBATO POST FESTUM CONCEPTIONIS
SANCTAE MARIAE ANNO DOMINI 1557, SED OB
CERTAS ET LEGITIMAS CAUSAS HACTENUS
ACTIS INSCRIBI DELATUM.

Quartalienses nostri iurati ad instantiam et petitionem nobilis domini Casparis Coszwyecz, stigarii zupparum Wyelicziensium, ex officio missi ad perlustrandum ruinas et necessaria aedificia acialis domus Morstinowska nuncupatae in Circulo penes nobilis domini Seuerini Bethman domum sitae. Redeuntes recognoverunt et testificati sunt, quod in praefata domo haec infrascriptae extent [sic] ruinae nempe.

In primis duo cellaria in anteriori domus parte, quibus fundamentum corruit a parte domus domini Bethman.

Item cellarii stubella, quam doleator inhabitat, habet scissuram superne.

Item in cellario sub stuba paries scissuris hiat usque ad summitatem.

Item cellarii prima pars, qua ingreditur in domus impluvio [sic], scissuris abundat adeo, ut in futuris provideretur, concideret.

Item penes stubam scissurae per totum parietem, nam paries trahit.

Item cellarium sub postica parte domus, versus plateam sancti Stephani, superne tribus scissuris hiat per totum non procul a domus janua.

Item testudo in atrio ad manum dextram habet scissuram in angulo versus plateam sancti Stephani.

Item ante testudinem in atrio circa intermediam columnam, alias *dynsczie*, labefactum est damnose.

Item in atrio testudo a domini Bethman domus parte et penes eandem altera testudo ante stubam scissuris hiant, uniusque testudinis scissura est circa fenestram, quae trahit versus plateam sancti Stephani.

Item in parva testudine ex stuba supra ostium paries et angulus scissuris hiant trahentes versus plateam sancti Stephani.

Item in stuba inferiori est scissura penes fenestram et retro fornacem itidem scissura, quae trahunt a platea sancti Stephani.

Item in atrio domus scissura in fine stubae protendit se usque ad summitatem.

Item superius caminata supra testudinem a platea sancti Stephani est ruinoso, in qua duae fenestrae scissuris hiant et in tertia versus Circulum angulus cum intermedia columna labefactus est.

Item in angulo circa caminum labefactum et diffusum est usque in atrium adeo, ut possit ibi inter muros emetiri unius palmae.

Item in atrio trabes magna, alias *slostram*, per totum est putrefacta et labefacta.

Item in stuba trabes superne omnes putrefactae sunt, ita quod per totum sint fulcitae.

Item in caminata supra testudinem a parte domus domini Bethman omnes trabes computruerunt et pa-

ries posticalis circa fenestram scissuris hiat usque ad summitatem.

Item parva testudo ex secunda contignatione, alias *spyentra*, supra testudinem ex magna stuba scissuris hiat et trahit versus plateam sancti Stephani.

Item super eadem testudine altera parva testudo habet maiorem et magis conspicuam scissuram et trahit vversus plateam sancti Stephani.

Item in stubella et caminata parva supra stubam magnam fenestrae versus plateam sancti Stephani et omnes muri scissuris hiant et trahunt versus plateam sancti Stephani.

Item caminus ante eandem stubellam in atrio disruptus est.

Item postica pars domus, alias *hyndergmach*, cum fenestris a platea sancti Stephani usque ad Erasmi Czyrus domum, tam inferius, quam superius, omnino ruinoso est, nam scissuris abundat et paries trahit ac [ni] in platea fulcimenta adesent corruerent.

Item in fastigio, alias *na strichu*, superius camini duo ruinosi, qui nisi fuissent roboribus distincti, alias *rosperowane*, corruissent.

Item tecta et ligna, alias *krockqui*, in certis locis pessum alata sunt.

Item circa parietem a parte domus domini Bethman tota posticalis pars domus, alias *hyndergmach*, corruit usque ad fundamentum simul cum culina.

Item posticalis pars domus, alias *hyndergmach*, circa Erasmi Czyrus domum tota est ruinoso, simul cum testudine adeo, ut ni fulturis sustineretur, corruerent ac omnes muri se a parte domus Erasmi Czyrus separarent.

Item in fine eiusdem posticalis partis domus versus stabulum est paries cum ligno intertexto muratus fulturis provisus ex parte domus Morstinowska, ne corrueret.

Item stabulum est circa murum versus plateam Sutorum, in quo muro est scissura et ipsum stabulum tendit ad lapsum.

Item in muro a parte domus domini Bethman duae sunt scissurae a summitate usque ad imum circa angulum parietis magnifici domini castellani Szandomiriensis.

Item alia ista hic omnia sunt viciata et ruinoso adeo, ut nil sane boni et integri existat.

DZIAŁO SIĘ W SOBOTĘ PO ŚWIECIE POCZĘCIA
ŚWIĘTEJ MARIII ROKU PAŃSKIEGO 1557 LECZ
Z POWODU PEWNYCH PRZYCZYN PRAWNYCH
DOPIERO TERAZ PRZEKAZANO DO ZAPISANIA
W AKTACH.

Wiertelnicy nasi zaprzysiężeni, na wstawiennictwo i prośbę szlachetnego pana Kaspra Koszwyecz, sztygara żup wielickich, wysłani z urzędu dla przeglądu ruin i niezbędnych zabudowań domu narożnego zwanego Morsztynowskim, położonego w Rynku obok domu szlachetnego pana Seweryna Bethmana, powracając zeznali i poświadczyli, że w wyżej wspomnianym domu te są mianowicie ruiny niżej opisane.

Po pierwsze dwie piwnice w przedniej części domu, których fundament od strony domu pana Bethmana rozpada się.

Następnie izdebka piwnicy, którą zamieszkuje bednarz, ma u góry pęknięcie.

Następnie w piwnicy pod izbą ściana ziele szczelinami aż do sufitu.

Następnie pierwsza część piwnicy, przez którą wchodzi się na podwórze domu tak obfituje w pęknięcia, iż — jak można przewidywać — w przyszłości runie.

Następnie koło izby pęknięcia przez całą ścianę, albowiem ściana ciągnie.

Następnie piwnica pod tylną częścią domu, w kierunku ulicy Świętego Szczepana, ziele trzema szczelinami u góry przez całość, niedaleko od bramy domu.

Następnie sklep w sieni po prawej ręce ma pęknięcie w rogu w kierunku ulicy Świętego Szczepana.

Następnie przed sklepem w sieni koło środkowej kolumny czyli dynszecie powstało groźne uszkodzenie.

Następnie w sieni sklep od strony domu pana Bethmana i koło tego domu drugi sklep przed izbą ziele szczelinami. Szczelina jednego domu jest koło okna, ciągnie się ona w kierunku ulicy Świętego Szczepana.

Następnie w małym sklepie z izby ponad wejściem ściana i kąt ziele szczelinami ciągnącymi się w kierunku ulicy Świętego Szczepana.

Następnie w izbie niższej jest pęknięcie koło okna i za piecem także pęknięcie, które ciągną się od ulicy Świętego Szczepana.

Następnie w sieni domu szczelina na końcu izby rozciąga się aż do sufitu.

Następnie wyżej nad sklepem, od ulicy Świętego Szczepana, jest zrujnowana komnata, w której dwa okna ziele szczelinami a w trzecim ku Rynkowi kąt ze środkową kolumną jest nadwyreżony.

Następnie w rogu koło komina jest uszkodzenie i pęknięcie aż do sieni do tego stopnia, że można tam między murami odmierzyć jedną piędź.

Następnie w sieni wielka belka inaczej *slostram* w całości spróchniała i zdruzgotana.

Następnie w izbie wszystkie belki u góry są spróchniałe tak, że w całości powinny być podparte.

Następnie w komnacie ponad sklepem od strony domu pana Bethmana wszystkie belki zgniły a tylna ściana koło okna ziele szczelinami aż do sufitu.

Następnie mały sklep z drugiej kondygnacji inaczej *spientra* ponad sklepem z wielkiej komnaty, ziele szczelinami i ciągnie się [to] ku ulicy Świętego Szczepana.

Następnie nad tym sklepem drugi mały sklep ma większe i bardziej widoczne pęknięcia i ciągnie się ku ulicy Świętego Szczepana.

Następnie w izdebce i małej komnacie nad wielką izbą okna ku ulicy Świętego Szczepana i wszystkie mury ziele szczelinami i ciągną ku ulicy Świętego Szczepana.

Następnie piec przed tą izdebką w sieni jest rozwalony.

Następnie tylna część domu inaczej *hyndergmach* z oknami od ulicy Świętego Szczepana aż do domu Erazma Cyrusa, tak poniżej jak i powyżej w zupełności jest zrujnowana albowiem obfituje w pęknięcia a ściana ciągnie i gdyby nie podpory na ulicy, zawaliłaby się.

Następnie na szczycie inaczej *na strichu* powyżej, dwa piece zrujnowane, które jeśli nie byłyby drze-

wem dębowym rozdzielone inaczej *rosperowane*, zawaliłyby się.

Następnie pokrycie dachowe i drewno inaczej *krock-qui* w pewnych miejscach zostały całkowicie usunięte.

Następnie koło ściany od strony domu pana Bethmana cała tylna część domu inaczej *hyndergmach* wali się aż do fundamentów razem z kuchnią.

Następnie tylna część domu inaczej *hyndergmach* koło domu Erazma Cyrusa cała jest zrujnowana razem ze sklepem do tego stopnia, że gdyby na podporach nie były podtrzymywane wtedy zawaliłyby się i wszystkie mury oddzieliłyby się od strony domu Erazma Cyrusa.

Następnie na końcu tej tylnej części domu w kierunku stajni jest ściana murowana z przeplataniem drzewem, zabezpieczona podporami od strony domu Morsztynowska aby nie zawaliła się.

Następnie jest stajnia koło muru w kierunku ulicy Szewskiej, na którym to murze jest pęknięcie i ta stajnia chyli się ku upadkowi.

Następnie w murze od strony domu pana Bethmana są dwa pęknięcia od góry do dołu koło narożnika ściany [domu] wielmożnego pana kasztelana sandmierskiego.

Następnie wszystko inne jest tutaj wadliwe i uszkodzone tak dalece, że nic nie ma całkiem dobrego i całego.

18 VII 1560

Archiwum Państwowe
w Krakowie.

Acta Consularia 444
s. 836—841.

FERIA QUINTA ANTE FESTUM S. MARIE MAGDALENE.

Quartalienses nostri iurati facta divisione domus acialis Morstinowska nuncupatae, penes olim domini Seuerini Bethman domum, in Circulo Cracoviensi sitae ac in plateam Sancti Stephani in longitudinem vergentis seseque extendentis, reposuerunt coram nobis scedulas divisionis in partium praesentia, nempe magnifici domini Stanislai Boner capitanei Byecensis et Czchouensis, tum nobilis ac spectabilis domini Nicolai Coslya, regiorum teloniorum praefecti consulisque Cracoviensis, suo suaeque uxoris dominae Brigidae tutorio nomine ibidemque electione secundum iuris ordinem facta cessit unicuique, ut sequitur transcriptum ex originalibus scedulis.

SORS ET PARS, QUAE CESSIT MAGNIFICO DOMINO STANISLAO BONER CAPITANEO BYECENSI ET CZCHOWENSI, UTPOTE QUARTA.

Sors quarta domus, ut vulgo dicitur Morstinorum, quae domus sistit ad aciem Circuli et in plateam Sancti Stephani.

Item cellarium versus domum Zewffrith cum ingressu ex Circulo.

Item cellarium versus domum Zewffrith sub Circulo; necesse est vero, ut antiqua antipagamenta (alias *odrzwi*) ex intermedio pariete alius cellarii exi-

mantur et ut alio loco in proprio cellario locentur et antiquus ingressus ex sorte alius cellarii solus sibi muro occludat.

Item cellaria duo, unum testudinatum, aliud vero intestudinatum cum suo proprio ingressu per cellarium anteriorem a parte Zewfrith.

Item testudo in ambitu atriali versus stubam cum fenestra ad impluvium.

Item locus circa parietem in ambitu inter ianus testudinum, ita quod liber transitus cum curru existat.

Item testudo cum ingressu ex impluvio sub domo collateralis penes stubam anterioris domus cum fenestra ad plateam et ibidem locus in impluvio retro testudinem propiorem usque ad fenestram testudinis.

Item locus ruinosus in impluvio penes culinam, qui locus conspicitur ex antiquitate fuisse testudine cooptus.

Item locus in impluvio retro posteriorem parietem posticae domus Zewfrithi, circa angulum stabuli ad longitudinem 15 cubitorum et in longitudinem septem cubitorum cum uno quartali.

Item caminata in prima contignatione collateralis domus penes gradum secundae contignationis cum ingressu ex pergula, cum duabus fenestris versus plateam.

Item camera in secunda contignatione collateralis domus penes gradum cum fenestra versus plateam.

Item stuba in contignatione anterioris domus cum duabus fenestris versus Circulum a parte domus Zewfrithi.

Item focus in contignatione anterioris domus ante stubam et cum loco de ambabus partibus foci usque ad antipagamenta atrii.

Item camerula cancellata ibidem in contignatione anterioris domus cum ingressu ex stuba et adhuc alia camera cum ingressu ex eadem camerula versus Zewfrith cum fenestra ad impluvium et cum canali ad cloacam.

Item testudo in anteriori contignatione sub fastigio cum fenestra versus plateam.

Item fastigii pars versus plateam incipiendo a situ intermedii parietis anterioris domus, ubi testa testudinis conspicitur in longitudinem 37 cubitorum et adhuc ibidem locus in fastigio in anteriori domo, ubi gradus non sursum protendit, sit idem locus omnibus liber et sit tamen liber, transgressus ali sorti ad suam partem fastigii, quae pars vergit ad clipeum Erasmi Czirus.

Praeterea alii loci communes et res domesticae atque sunt: fornax, impluvium, cloaca, gradus, canalia, imbrices, tecta, ingressus et egressus, denique omnia hic communi usui relinquuntur citra molestiam et obtenebrationem lucis.

TRES SORTES ET PARTES, QUAE CESSERUNT DOMINO NICOLAO COSLYA EIUSDEMQUE UXORI DOMINAE BRIGIDAE.

Sors quarta domus, ut vulgo dicitur, Marstinorum, quae domus consistit ad aciem Circuli et in plateam Sancti Stephani.

Item cellarium sub anteriori domo cum ingressu

per collum cellarii ex impluvio versus domum Zewfrith.

Item cellarium intermedium inter alia cellaria sub ambitu atriali et penes cellarium anterius hac, quod habet ingressum ex Circulo sub atrio et sic praetactum cellarium, quod est in medio, habeat pro sorte, usque ad collum cellarii.

Item cellarium sub stuba et sub testudine ambitus versus plateam cum duabus fenestris.

Item testudo in collateralis domo cum ingressu ex impluvio penes transgressum domus cum fenestra in plateam et ibidem locus in impluvio inter ianuam praetactae testudinis usque ad transgressum domus.

Item testudo ruinosus in impluvio penes transgressum cum respectu ad impluvium a parte domus Erasmi Czirus.

Item stabuli pars tertia in medio.

Item caminata in contignatione collateralis domus penes transgressum cum ingressu ex pergula.

Item camerulae tres in secunda contignatione collateralis domus penes transgressum cum fenestris ad plateam et ad impluvium.

Item caminata ex atrio cum ingressu in contignatione anterioris domus cum duabus fenestris versus plateam.

Item hibernaculum penes caminatam in contignatione anterioris domus cum fenestra versus plateam.

Item atrium in contignatione anterioris domus inter sillas (alias stoky) intermedii et posterioris parietis, sit omnibus sortibus liberum excepto loco penes parietem sub fenestra versus impluvium usque ad ianuam ad ambitum et usque ad aliam partem foci et sic is locus huic in usum caedere debet.

Item camera in atrio contignationis cum fenestra ad impluvium penes camerulam cancellatam habeat ingressum inter focum et inter gradum fastigii.

Item testudo in contignatione anterioris domus sub gradu supremae testudinis cum fenestra versus plateam.

Item fastigii pars in acie versus Circulum et plateam usque ad transversales parietes supra caminatam et contignationem.

Item testudo in atrio anterioris domus cum fenestra versus Circulum et plateam et cum loco ante testudinem et cum fenestra in Circulo, ne prohibeat vero lucem in atrium.

Praeterea alii loci communes et res domesticae atque sunt: fornax, impluvium et sic reliquum, ut ad alias sortes scedularum annotatum est, procedere debet.

SORS QUARTA DOMUS, UT VULGO DICITUR, MORSTINORUM, QUAE DOMUS CONSISTIT AD ACIEM CIRCULI ET IN PLATEAM SANCTI STEPHANI.

Item cellarium sub atrio domus cum ingressu ex Circulo; ingressum vero ex alia sorte cellarii potest prohiberi, quae sors cellarii caedit usque ad ingressum intermedii murati parietis et sic eadem sors tenetur sibi murum in antipagamentis locare et ab alia sorte cellarii se occludere, hoc est a cellario sub ambitu.

Item cellarium sub atrio versus aciem cum prospectu in Circulum.

Item cellarium unum ex duobus extra domum subtus pavimento Circuli cum fenestra in Circulum.

Item locus in atrio cum fenestra in Circulum penes testudinem vergens versus Zewffrith in latitudinem usque ad statuam intermediam ostii et fenestrae, in longitudinem ad demensurationem 8 cubitorum cum libero aliis sortibus lumine.

Item testudo in anteriori domo in ambitu atriali, cum fenestra, vergens in atrium et aliam vero habent ad ambitum.

Item stubae medietas in ambitu cum dimidia fenestra versus plateam et versus posticum domus vergens.

Item medietas culinae in impluvio per longitudinem intermedii foci versus impluvium cum libero transgressu aliis sortibus ad cloacam communem.

Item testudo in collateralis domo cum ingressu ex impluvio, secunda ab inferiori stuba cum fenestra in plateam et impluvium et locus ibidem in impluvio retro testudinem terciam a stuba ad 4 cubitos.

Item locus ruinosus in impluvio versus posticam domum, qui locus conspicitur ex antiquitate fuisse testudine coopertus.

Item domuncula posita in impluvio in quercum ex lateribus constructa penes domum Erasmi Czyrus.

Item stabuli tertia pars in angulo retro posticam domum Erasmi Czyrus.

Item caminata secunda in prima contignatione posterioris domus ab anteriori domo cum ingressu ex pergula et cum fenestra in plateam.

Item in secunda contignatione posterioris domus camera secunda a gradu.

Item fastigii pars versus Zewffrith per longitudinem totius anterioris domus supra stabam et cameris divisus usque ad locum parietis intermedii, videlicet inter parietem acialem et inter parietem domus Zewffridt.

Item caminata anterioris domus in prima contignatione cum fenestra ad Circulum et duabus in plateam et ibidem cum cloaca.

Praeterea alii loci communes et res domesticae atque sunt: fornax, impluvium, cloaca, gradus, canalia, imbrices, tecta, ingressus et egressus. Denique omnia haec communi usui relinquuntur citra molestiam et obtenebrationem lucis.

SORS QUARTA DOMUS, UT VULGO DICITUR
MORSTINORUM, QUAE DOMUS CONSISTIT
AD ACIEM CIRCULI ET IN PLATEAM SANCTI
STEPHANI.

Item cellarium sub collateralis domo penes posteriorem transgressum domus cum duabus fenestris in plateam et cum ingressu in impluvio.

Item cellarium sub collateralis domo secundum a transgressu cum fenestra versus plateam, cum ingressu per collum cellarii ex impluvio prope culinam.

Item fovea testudinata supra gradum in collo cellarii ex impluvio.

Item culinae medietas in impluvio per longitudinem foci intermedii versus domum Zewffridt cum libero ingressu per aliam sortem culinae.

Item testudo cum ingressu ex impluvio sub collateralis domo tertia a stuba atriali cum fenestra versus plateam.

Item testudo ruinoso penes posticam domum in quercum constructam cum respectu ad impluvium.

Item stabuli tertia pars in impluvio in angulo retro domum posticam magnifici domini Stanislai Maczye-yowski.

Item locus in impluvio circa subtestudinis quatram sub collateralis domo ad ulnas quattuor.

Item caminata in prima contignatione collateralis domus tertia ab anteriori domo cum fenestra versus plateam et cum ingressu ex pergula.

Item camerulae duae in secunda contignatione collateralis domus, tertia et quarta a gradu ex pergula cum fenestris ad plateam.

Item locus cum fenestra versus Circulum [in] contignatione anterioris domus penes stubam versus Zewffridt, tam ad latitudinem, quam etiam ad longitudinem, de ambabus partibus per demensurationem 6 cubitorum, attamen aliis sortibus cum libero lumine.

Item fastigii pars versus plateam incipiendo a pariete, ubi transgressus posterior conspicitur, usque ad demensurationem in alia sorte fastigii de numero 37 cubitorum, cum libero transgressu per aliam sortem.

Item testudo in a trio anterioris domus versus domum Zewffridt cum fenestra in Circulum et illic cum camino.

Item stubae medietas in ambitu ex atrio in longitudinem cum dimidia fenestra versus plateam, cum libero ingressu utrique parti ad stubam et locus inter stubam et testudinem non impediendo ingressum cum curru.

Item testudo in ambitu ex atrio penes stubam versus plateam cum fenestra.

Praeterea alii loci communes et res domesticae atque sunt fornax, impluvium, cloaca, gradus, canalia, imbrices, tecta, ingressus et egressus, denique omnia hic communi usui relinquuntur citra molestiam et obtenebrationem lucis.

18 VII 1560

CZWARTEK PRZED ŚWIĘTEM
ŚW. MARIİ MAGDALENY

Wiertelnicy nasi zaprzysiężeni, dokonawszy podziału narożnego domu, zwanego morsztynowskim, przy domu śp. pana Seweryna Betmana, położonego przy Rynku krakowskim, kierującego się i rozciągającego się wzdłuż ulicy Świętego Szczepana, przedstawili akt podziału wobec nas w obecności stron a mianowicie wielmożnego pana Stanisława Bonera, starosty bieckiego i czchowskiego, dalej szlachetnie urodzonego i sławetnego pana Mikołaja Kosłja, zarządcy cel królewskich i rajcy krakowskiego, w imieniu swoim i tytułem opieki nad swoją żoną panią Brygidą, tam dokonawszy wyboru według porządku, na rzecz każdego przypadło, jak jest napisane w oryginalnym akcie.

DZIAŁ A MIANOWICIE CZWARTA CZĘŚĆ, KTÓRA
PRZYPADŁA WIELMOŻNEMU PANU STANISŁA-
WOWI BONEROWI, STAROŚCIE BIECKIEMU
I CZCHOWSKIEMU.

Czwarta część domu, który pospolicie nazywa się Morsztynów, który to dom położony jest na rogu Rynku i ul. Świętego Szczepana.

Następnie piwnica ku domowi Zejfryda z wejściem od Rynku.

Następnie piwnica pod Rynkiem ku domowi Zejfryda; konieczne jest zaś aby stare odrzwia (odrzwi) ze środkowej ściany innej piwnicy zostały wyjęte i umieszczone w innym miejscu we własnej piwnicy i aby stare wejście z działu innej piwnicy sam sobie замуrował.

Następnie dwie piwnice, jedna sklepiona, druga zaś niesklepiona z swoim własnym wejściem przez piwnicę frontową od strony Zejfryda.

Następnie sklep w obejściu korytarzowam ku izbie z oknem na podwórzu.

Następnie miejsce koło ściany w obejściu między bramami sklepów tak, aby był wolny przejazd wozem.

Następnie sklep z wejściem z podwórza pod przyległym domem koło izby domu frontowego z oknem na ulicę i tamże miejsce na podwórzu za poprzednim sklepem aż do okna sklepu.

Następnie miejsce zrujnowane na podwórzu koło kuchni, które wydaje się, że od dawna było sklepione.

Następnie miejsce na podwórzu za ostatnią ścianą tylnego domu Zejfryda koło narożnika stajni, długości 15 łokci i szerokości 7 łokci z ćwiercią.

Następnie komnata na pierwszym piętrze domu przyległego przy schodach na drugie piętro z wejściem z ganku, z dwoma oknami na ulicę.

Następnie komora na drugim piętrze domu przyległego koło schodów z oknem na ulicę.

Następnie izba na piętrze domu frontowego z dwoma oknami na Rynek, od strony domu Zejfryda.

Następnie piec na piętrze frontowego domu przed izbą i z miejscem po obu stronach pieca aż do drzwi sionki.

Następnie komóreczka zakratowana tamże na piętrze frontowego domu z wejściem z izby a ponadto inna komora w kierunku Zejfryda z oknami na podwórzu i z kanałem do kloaki, mająca wejście z tejże komóreczki.

Następnie sklep na frontowym piętrze pod strychem z oknami na ulicę.

Następnie część strychu długości 37 łokci w stronę ulicy, poczynając od podstawy środkowej ściany frontowego domu, gdzie widać pokrycie sklepu; ponadto tamże miejsce na strychu frontowego domu, gdzie schody w górę nie prowadzą; tamże ma być miejsce dostępne dla wszystkich i wolne przejście do drugiego działu do jego części strychu, która to część chyli się ku szczytowi Erazma Cyrusa.

Oprócz tego inne wspólne miejsca i rzeczy domowe a także piec, podwórzu, kloaka, schody, kanały, rynny, dachy, wejścia i wyjścia; wreszcie wszystko tutaj ma być pozostawione wspólnemu użytkowi bez uciążliwości i zasłaniania światła.

TRZY CZĘŚCI I DZIAŁY, KTÓRE PRZYPADŁY
PANU MIKOŁAJOWI KOSŁJA I JEGO ŻONIE
PANI BRYGIDZIE.

Dział czwarty domu, jak pospolicie mówi się, Morsztynów, który to dom leży na rogu Rynku i ulicy Świętego Szczepana.

Następnie piwnica pod frontowym domem z wejściem przez szyję piwnicy z podwórza ku domowi Zejfryda.

Następnie środkowa piwnica między innymi piwnicami pod obejściem korytarzowym i obok tej frontowej piwnicy, która ma wejście z Rynku pod sienią i tak wspomnianą piwnicę, która jest pośrodku, ma posiadać jako dział aż do szyi piwnicy.

Następnie piwnica z dwoma oknami pod izbą i pod sklepieniem korytarza, ku ulicy.

Następnie sklep z oknem na ulicę w przyległym domu, z wejściem z podwórza, koło przejścia domu i tamże miejsce na podwórzu między bramą wspomnianego sklepu aż do przejścia domu.

Następnie sklep zniszczony na podwórzu przy przejściu z widokiem na podwórzu od strony domu Erazma Cyrusa.

Następnie część stajni pośrodku.

Następnie komnata na piętrze przyległego domu, obok przejścia, z wejściem od ganku.

Następnie trzy komóreczki na drugim piętrze przyległego domu, obok przejścia, z oknami na ulicę i podwórzu.

Następnie komnata z sionki z wejściem na piętrze frontowego domu z dwoma oknami na ulicę.

Następnie sypialnia przy komnacie na piętrze domu frontowego z oknem ku ulicy.

Następnie sionka na piętrze frontowego domu między przyporami (inaczej stoky) środkowej i ostatniej ściany ma być wszystkim działom dostępna z wyjątkiem miejsca przy ścianie pod oknem na podwórzu aż do bramy na korytarz i aż do innej strony pieca i tak to miejsce temu powinno przyspaść.

Następnie komora na ganeczku piętra z oknem na podwórzu przy zakratowanej komóreczce ma mieć wejście między piecem i schodami strychowymi.

Następnie sklep na piętrze frontowego domu pod schodami najwyższego sklepu, z oknem ku ulicy.

Następnie część strychu na rogu w kierunku Rynku i ulicy aż do poprzecznych ścian nad komnatą i piętrem.

Następnie sklep na ganku frontowego domu z oknem w kierunku Rynku i ulicy i z miejscem przed sklepem i z oknem na Rynek; nie może jednak zasłaniać światła na ganku.

Ponadto inne wspólne miejsca i rzeczy domowe a są to piec, podwórzu i tego rodzaju pozostałe, jak przy innych działach dokumentowo zostało odnotowane, przyspaść powinny.

DZIAŁ CZWARTY DOMU POSPOLICIE NAZYWANEGO
MORSZTYNÓW, KTÓRY TO DOM POŁO-
ŻONY JEST NA ROGU RYNKU I ULICY
ŚWIĘTEGO SZCZEPANA.

Następnie piwnica pod sienią domu z wejściem od Rynku; wejścia zaś od innego działu piwnicy

[właściciel] może zabronić, który to dział piwnicy przypada [mu] aż do wejścia środkowej murowanej ściany. I w taki sposób tenże dział powinien sobie umieścić mur w odrzwiach i zamknąć się od innego działu, tj. od piwnicy pod korytarzem.

Następnie piwnica pod gankiem w kierunku rogu, z widokiem na Rynek.

Następnie jedna z dwóch piwnic za domem poniżej powierzchni Rynku, z oknami na Rynek.

Następnie miejsce na ganku z oknem na Rynek przy sklepie, rozciągające się ku Zejfrydowi na szerokość aż do środkowego słupa wejścia i okien, na długość na miarę 8 łokci, z wolnym światłem dla innych działów.

Następnie sklep we frontowym domu w obejściu korytarzowym z oknem, ciągnący się ku gankowi a inne zaś [okno] mają na korytarz.

Następnie połowa izby w korytarzu z połową okna, kierująca się ku ulicy i tylnemu domowi.

Następnie połowa kuchni na podwórzu na długość środkowego pieca w kierunku podwórza ze swobodnym wejściem dla innych działów do wspólnej kloaki.

Następnie sklep w przyległym domu z wejściem od podwórza, drugi od dolnej izby, z oknem na ulicę i podwórze oraz miejsce tamże na podwórzu za trzecim sklepem od izby, na 4 łokcie.

Następnie miejsce zrujnowane na podwórzu w kierunku tylnego domu, które to miejsce, jak się wydaje, dawniej było przykryte sklepieniem.

Następnie domek położony na podwórzu obok domu Erazma Cyrusa zbudowany z cegieł „na dąb”.

Następnie trzecia część stajni w kącie za tylnym domem Erazma Cyrusa.

Następnie druga komnata na pierwszym piętrze tylnego domu, od frontowego domu, z wejściem od ganku i z oknem na ulicę.

Następnie na drugim piętrze tylnego domu komora, druga od schodów.

Następnie część strychu w kierunku Zejfryda na długość całego frontowego domu ponad izbą, a po podzieleniu komór aż do miejsca środkowej ściany, mianowicie między ścianą narożną a ścianą domu Zejfryda.

Następnie komnata frontowego domu na pierwszym piętrze z oknem na Rynek i dwoma na ulicę i z kłoką tamże.

Oprócz tego wszystkie inne wspólne miejsca i rzeczy domowe a także piec, podwórze, kloaka, schody, kanały, rynny, pokrycia dachowe, wejścia i wyjścia, wreszcie wszystko to ma być pozostawione wspólnemu użytkowi bez uciążliwości i zasłaniania światła.

DZIAŁ CZWARTY DOMU, JAK POSPOLICIE MÓWI SIĘ MORSZTYNÓW, KTÓRY TO DOM POŁOŻONY JEST NA ROGU RYNKU I ULICY ŚWIĘTEGO SZCZEPANA.

Następnie piwnica pod przyległym domem, przy tylnym przejściu domu, z dwoma oknami na ulicę i z wejściem z podwórza.

Następnie piwnica pod przyległym domem, druga od przejścia, z oknem na ulicę, z wejściem przez szyję piwnicy z podwórza koło kuchni.

Następnie studnia zadaszona, ponad schodami z podwórza, w szyi piwnicy.

Następnie połowa kuchni na podwórzu na długość środkowego pieca ku domowi Zejfryda, z wolnym przejściem przez inny dział kuchni.

Następnie sklep z wejściem z podwórza pod przyległym domem, trzeci od korytarzowej izby, z oknem na ulicę.

Następnie sklep zrujnowany przy tylnym domu zbudowanym „na dąb”, z widokiem na podwórze.

Następnie trzecia część stajni na podwórzu w rogu za tylnym domem wielmożnego pana Stanisława Maciejowskiego.

Następnie miejsce na podwórzu około czwartej [części] zadaszona pod przyległym domem, na cztery łokcie.

Następnie komnata na pierwszym piętrze przyległego domu, trzecia od frontowego domu z oknem na ulicę i z wejściem od ganku.

Następnie dwie komórki na drugim piętrze przyległego domu, trzecia i czwarta od schodów, z ganku, z oknami na ulicę.

Następnie miejsce z oknem na Rynek [na] piętrze frontowego domu, koło izby w kierunku Zejfryda, tak na szerokość, jak też na długość z obu stron na miarę 6 łokci, jednakże ze swobodnym światłem dla innych działów.

Następnie część strychu ku ulicy, poczynając od ściany gdzie widać tylne przejście aż do miary 37 łokci w innym dziale strychu, z wolnym przejściem przez inny dział.

Następnie sklep w ganku frontowego domu ku domowi Zejfryda, z oknem na Rynek i tamże z komnatem.

Następnie połowa izby w korytarzu z ganku wzdłuż, z połową okna ku ulicy, z wolnym wejściem dla obu stron do izby i miejsce między izbą i sklepem, bez przeszkody dla wjazdu z wozem.

Następnie sklep z oknem w korytarzu z ganku przy izbie na ulicę.

Ponadto inne wspólne miejsca i rzeczy domowe a także piec, podwórze, kloaka, schody, kanały, rynny, dachy, wejście i wyjście, wreszcie wszystko tu ma być pozostawione wspólnemu użytkowi bez uciążliwości i zasłaniania światła.

20 grudnia 1570

Archiwum Państwowe
w Krakowie

Acta quartaliensium 1377
s. 82—83

Ad instigationem nobilis dominae Brigide spectabilis et famati olim domini Nicolai Koszlia, consulis Cracoviensis relictæ viduæ, quartalienses nostri iurati ex officio missi in domum dicti domini Nicolai Koszlia ad conspiciendas ruinas et aedificiorum necessaria. Qui reddeutes porrexerunt ad officium nostrum relationem revisionis Polonico idiomatæ scriptam in eum, qui sequitur modum.

Wirthelnicy przysięgli zeznali iż przyszli w dom nieboszczyka pana Mikołaja Koszlie rajce Cracowskiego, który dom leży w Rynku na rogu podług ulicę Świętego Szczepana a podług domu dziedziców niegdy

Item tamże z tego pientra weszli po wschodku na górę do gmaszku, tamże widzieli znaki co kiedasz był sklepik a teraz nowo pientro położono, pusto jeszcze niegotowo. A w tymże gmaszku w oknie błoni nie-masz i posadzki tyśz nimasz.

Item w temże domu na dworze wybieły ganek barzo zły i krinholcze pod nim zbuczniałe isz niebezpieczno po nim chodzić.